

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ

A II. Vatikáni Zsinat örökségére két évtized távlatából visszatekintő Püspöki Szinódus (1985) a zsinat tanításának központi gondolatát a „kommunió-egyházban” jelölte meg. Az azóta eltelt időben az is világossá vált, hogy a zsinatnak ez az értelmezési kulcsa maga is különböző interpretációknak ad teret az egymással vitában álló teológiai irányzatok részéről. Vannak, akik számára a „kommunió” egyháztani fogalma a helyi egyházak és a szinodalitás szerepére helyezett – a keleti kereszténység látásmódjához hasonló – teológiai hangsúlyt jelent, amely főleg az első évezred teológiai hagyományaira épít. Ugyanakkor mások számára a „kommunió-egyházban” egy erősen központosított, hierarchikus egyházkép kifejtésének a fogalmi kereteként szolgál, amely egyházkép főként a második keresztény évezred nyugati egyháztörténetéből táplálkozik. A kommunió-egyházban lényegének megragadásához hol találhatjuk meg a teológiai tájékozódási pontot? E két korszak sajátos látásmódjainak feszültsége, és a kortárs „progresszív–konzervatív” egyházpolitikai viták erőtere látszólag nagyon nehezé teszi a kérdés elfogulatlan megválaszolását.

II. János Pál pápa a harmadik keresztény évezred elején, 2003-ban közreadott *Ecclesia de Eucharistia* (Az Egyház az Eucharisztiaából él) kezdetű enciklikájának már a címében utal arra, hogy az egyházi kommunió természetét csak az Eucharisztia-ünnep teológiájából kiindulva érthetjük meg helyesen: „az Eucharisztia megteremti a kommuniót, és nevel a kommunióra” (EE 40). Az ezredforduló pápája irányt mutat abban a kérdésben is, hogy a kommunió-egyházban – a patrisztikus hagyománnyal és a keleti kereszténység felfogásával összhangban – valójában „eucharisztikus egyháztanként”

kell értelmeznünk. Msgr. Paul McPartlan könyve, amelynek első kiadása még jóval a pápai enciklika előtt látott napvilágot (1995-ben), e vezérfonal mentén ad bevezetőt a kortárs teológiában való tájékozódáshoz. Jelen könyv értéke nem valamely teológiai szakterület ismeretanyagának kimerítő és jól felparcellázott tárgyalásában mutatkozik meg, hanem egy ősi teológiai vízió közvetítésében: a katolikus-keresztény identitás „eucharisztikus hermeneutikájának” felvázolásában. A szerző, aki a téma elismert – és a Szentszék által is nagyra becsült – szakértője, a Nemzetközi Teológiai Bizottság Nagy-Britanniát képviselő tagja, mesteri módon vezeti be olvasóját a keresztény önazonosság és az Eucharisztia kapcsolatának alapvető kérdéseibe.

Paul McPartlan – csatlakozva a II. Vatikáni Zsinat patrisztikus hagyomány felelevenítését szorgalmazó szavához és látásmódjához – az Eucharisztia-tant is a katolikus identitás tágabb horizontjában szemléli. Az Eucharishtiában foglalt „valóságos jelenlét” és „vértelen áldozat” – skolasztikus teológia által gondosan kifejtett – dimenzióin túl, a patrisztikus források és a keleti keresztény teológia Eucharisztia-tanában hangsúlyosan jelen lévő eszkatologikus, pneumatologikus és kozmikus dimenziók is megjelennek. Itt lényegi rokonságot fedezhetünk fel e könyv és az *Ecclesia de Eucharistia* kezdetű enciklika tanítása között. II. János Pál pápa is nagy gonddal dolgozza ki az „Eucharisztia ünneplését annyira meghatározó eszkatologikus távlatot” (EE 18), „a Fiú és a Szentlélek közös és szétválaszthatatlan tevékenységének” az Eucharisztia-tanra vonatkozó, sokszor feledésbe merült következményeit (EE 23), valamint „az Eucharisztia egyetemes, sőt kozmikus jellegének” témáját (EE 8). A pápa így összegezi: „Az Eucharisztia tehát az összes szentség csúcspontja, mert a Szentlélek hatására az Egyszülött Fiúval való azonosulás által tökéletesen megvalósítja a

kommuniót az Atyaistennel” (EE 34). Az Eucharisztia tehát nem egyszerűen csak a hét szentség egyike a sakramentális teológiában, és nem csupán az egyház üdvözítő tevékenységének egyik eszköze a többi között. Az eucharisztia mint liturgikus cselekmény (kisbetűvel) – középpontjában a (nagybetűvel írt) Eucharisziával – valójában nem kevesebb, mint az egyház életközpontja: az egyház az eucharisztia által él. Olyan teológiai hangsúly ez, amit a skolasztikus teológia sokszor hagyott háttérbe szorulni. Ebben az értelemben a patrisztikus hagyomány olyan „eucharisztikus hermeneutikát” körvonalaz, amely a katolikus-keresztény identitás középpontjához igazodik.

Msgr. Paul McPartlan, az Amerikai Katolikus Egyetem egyháztan professzora, a hagyománynak ebből a folytonosság és törés elemeit integrálni képes „eucharisztikus hermeneutikájából” kiindulva tér ki a katolikus–ortodox párbeszéd aktuális kérdéseire, az ökumenikus mozgalom más területeit éppen csak érintve. A szerző a II. Vatikáni Zsinat logikáját követi, amikor úgy gondolkodik, hogy amikor az egyház mélyebb öntudatra ébred, akkor ott az elszakadt részek konfliktusokat megelőző összetartozását is érzékenyebben éli át. Alapvető tapasztalat és belátás ez!

A könyv magyar kiadásának szaklektorálásában négyen nyújtottak nélkülözhetetlen segítséget. Ivancsó István görög katolikus atya, a könyv szerzőjének kollégájaként maga is a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja, a könyv keleti és nyugati teológiát egyaránt érintő nyelvezetét pontosította, továbbá a magyar kiadáshoz kapcsolt utószavában kitért a rítusok sokféleségének és az Egyház ezeken túl érvényesülő, lényegi egységének a kérdésére. Ivancsó atya hangsúlyozza, hogy a könyvben foglaltak egyszerre szólnak a könyv latin és görög katolikus olvasóihoz: „Amikor Paul McPartlan atya könyvét olvassuk, akkor görög katolikusként a nyugati egyház szemlé-

letmódjának kidomborítását látjuk benne. A római katolikus olvasókat pedig ugyanezen könyv a saját hagyományuk keleti elemeinek tudatosításához vezetheti közelebb. Fontos látnunk azt, hogy alapjaink közösek. Nincs egyetlen olyan szempont, egyetlen olyan meglátás sem ebben a könyvben, amellyel a bizánci tradíciót követők ne érthetnének egyet.” Ebből az is jól érzékelhető, hogy az *Ecclesia de Eucharistia* enciklika is a nyugati és keleti kereszténység közös gyökereit keresve, a két egyházrész kapcsolatépítésének jegyében íródott.

Perendy László piarista atya a magyar nyelven hozzáférhető teológiai források használatához, valamint a görög és latin szavak magyar átírásához szolgált nélkülözhetetlen tanácsokkal. Szabó Ferenc jezsuita atya a könyv Henri de Lubac életművét feldolgozó fejezetét lektorálta, a francia teológus munkásságát bemutató, egyéb magyar nyelvű szövegekhez igazítva a könyv terminológiáját. Harsányi Ottó ferences atya, a római Szent Antal Egyetem tanára, az ökoteológia kérdéseit érintő, utolsó fejezet lektorálásban vett részt.

A II. Vatikáni Zsinat félévszázados évfordulója kapcsán, a XVI. Benedek pápa által 2012-ben összehívott, az „új evangelizáció” kérdéseit körüljáró Püspöki Szinódus a nyugati világot átható „agresszív szekularizáció” légkörében a hit belső egységének az újrafelfedezésére szólított fel. Msgr. Paul McPartlan könyve valójában az élő hit közérthető teológiai nyelven megfogalmazott tanúságtétele. A könyvet azzal a reménnyel nyújtjuk át a magyar olvasóknak, hogy azt teológiai hallgatók, teológusok, keresztény értelmiségiek egyaránt a katolikus hit egy lényeges teológiai víziójával gazdagodva olvassák majd!

Bagyinszki Ágoston OFM
Fundamentális Teológia Tanszék
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola